

ÚSTAV ETNOLOGIE A STŘEDOEVROPSKÝCH A BALKÁNSKÝCH STUDIÍ
FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITA KARLOVA

POSUDEK OPONENTA DISERTAČNÍ PRÁCE
KERSTINY PEZY, BA, MBA
„ŘÁD BEKTÁŠÍJA A JEHO VÝVOJ NA BALKÁNĚ“

Vedoucí: doc. PhDr. Marek Jakoubek, Ph.D.

Oponent: PhDr. Adam Horálek, Ph.D.

Předložená práce autorky Kerstiny Pezy se věnuje vývoji řádu bektášíja v albánském prostředí. Práce je poměrně výstižná, strukturovaná, napsaná čtivým jazykem a zabývá se poměrně málo prozkoumaným tématem a terénem, do něhož má autorka výjimečný přístup. Zpřístupnění a ucelení informací o vývoji bektášíji v albánském prostředí jsou tedy hlavním přínosem předložené disertační práce. Na druhou stranu musím hned z kraje mého posudku podotknout, že mám problém identifikovat antropologický či etnologický rozměr práce, přičemž tento pocit vyvěrá primárně z absence teoreticko-metodologického uchopení práce.

Práce je rozdělena do desíti základních částí, které lze rozdělit na tři části. V první se autorka postupně věnuje charakteristice islámu a jeho šíření na Balkán. Tato část je čistě faktografická, kompilační bez přínosu k poznání ve smyslu nových informací či objevných interpretací. Ve druhé části, která se věnuje historii a struktuře řádu, již jistý přínos k poznání vidět lze, a to minimálně v českém kontextu, neboť se jedná o první práci, která takto uceleně o tomto fenoménu pojednává (nutno dodat, že za součást práce považuji také autorčinu monografii, na kterou sama v textu mnohonásobně odkazuje). Třetí část se pak věnuje zvykům a svátkům, významným osobnostem a regionálnímu vývoji řádu. Tato část je opřena primárně o terénní výzkum autorky, takže ve smyslu nových dat lze tyto kapitoly považovat za přínos k poznání.

Jakkoliv se jedná o zajímavé téma a přečtení práce bylo pro mě osobně přínosné, pocit z práce mám ambivalentní. Na jedné straně se jedná o zajímavý text i téma, na straně druhé je to ale text, který není antropologický ani etnologický. Aniž bych se v posudku snažil o diferenciaci mezi etnologií a antropologií, považuji pro oba obory stěžejní teoreticko-metodologický aparát. Etnologie i antropologie se od počátku svých dějin opíraly o terénní výzkum a jeho metodologii a teoretické ukotvení. Jestliže mají i v dnešní době tyto obory co dát tolik preferovanému interdisciplinárnímu přístupu ve výzkumu

(jehož jsem sám stoupencem), pak je to právě teorie a metodologie. Právě ty ukotvují text v oboru a legitimizují jej jako antropologický či etnologický. V tomto předložená práce selhává, neboť je sice opřena o terénní výzkum, ale ten je zcela teoreticky a metodologicky neukotvený. V práci není jediná zmínka o použité metodě, metodologii, nejsou stanovena teoretická východiska. Rešerše literatury se smrskává na pouhý výčet knih a autorů, které autorka četla bez jakéhokoliv kritického přístupu, komparace, juxtapozice či argumentace. Autorka se sice odvolává na svůj původ, ale nikterak neřeší svou pozicionalitu, reflexivitu či etické otázky svého výzkumu.

Na úvod kapitoly s názvem „Použité metody, prameny a literatura“ se autorka krásně rozepisuje o své pozici, o svém původu, rodinné historii a dalších motivacích pro sepsání práce. Tento text považuji, zcela upřímně, za nejantropologičtější pasáž celé práce, jakkoliv nebyl využit a rozveden. Z těchto několika odstavců by šlo generovat množství teoretických konceptualizací a ukotvení, metodologických postupů a specifikací metod včetně hlubšího zamyšlení autorky nad svou vlastní pozicionalitou v terénu a reflexivitou získaných dat (potenciál na s. 17), avšak nic takového nenásleduje. Současně se ale v této kapitole nedozvídám nic o použitých metodách (pouhé konstatování, že přečtení literatury předcházelo sběru dat v terénu formou rozhovorů, pozorování atd. považuji za nedostačující již na nižším stupni studia).

Předmět práce a cíle výzkumu jsou ale zřejmě nejasné i samotné autorce. V úvodní části práce autorka uvádí, že cílem je zaměřit se na šíitský islám u albánského obyvatelstva, ale to samo o sobě není předmět výzkumu, ale spíše objekt. Autorka si dále v textu stanovuje za cíl, „popsat“ dějinný vývoj, strukturu, učení, myšlení a přínos těchto řádů pro albánskou společnost (s. 12). Nejen že se jedná o velmi široce pojatý cíl, ale s výjimkou posledního zmíněného se nejedná o téma antropologické ani etnologické, ale spíše historiografické či religionistické. Přínos řádu pro albánskou společnost by sám o sobě byl zajímavým předmětem výzkumu, a i když se v textu několik zajímavostí na tomto poli dozvídáme, nejedná se o stěžejní cíl práce a není patřičně teoreticky, metodologicky ani faktograficky opřený. Ještě o něco dál si autorka stanovuje trochu jinak definované dva cíle práce: popsat historii a strukturu řádu do roku 1826 a po roce 1826, přitom se ale její výzkum samotný zaměřuje na současný řád, potažmo na řád usídlený v Albánii po roce 1930. Jak je patrné, text nemá jednu dějovou linii, kterou sleduje, a tyto linie nelze považovat za oborové, možná oborově blízké.

Teprve ve třetí části práce se dostáváme k tématům a cílům blízkým oboru. Autorka velmi hezky popisuje zvyky, svátky a významné osobnosti řádu. Tato část mi připomíná klasickou etnografickou práci svou popisností. Nicméně i zde chybí následné kritické zhodnocení, interpretace, explanace, komparace atd., tedy následná antropologická/etnologická práce se získanými daty.

Když odhlédnu od oborové vzdálenosti předložené práce, musím zopakovat již zmíněné – jedná se o čtivý a zajímavý text. Čtivost ale místy koliduje s odborností. Občas jsou patrné jisté zjevné nedostatky textu, které by se u práce disertační objevovat neměly. Hned na

úvod práce autorka uvádí, že islám je mladé náboženství z 6. století, aniž by to jakkoliv doložila. Zřejmě si rok 610/622 špatně zařadila ke století, ale i tak to čtenáře hned zkraje práce přinutí zpozornět. Autorka se právě tím, že nemá teoreticko-metodologické ukotvení práce dostává často na tenký led. Ačkoliv hned v úvodu zmiňuje důležité pojmy, termíny jako národ, Albánci atd. si v kontextu práce nijak neukotvuje. Dozvídáme se tak na straně 35, že v roce 1468 „každá feudální rodina začala klást své zájmy nad zájmy národa“. Je zjevné, že autorka neuvažovala o tom, kdy vznikl národ Albánců, resp. jak teoreticky koncept národa uchopit. Stejně tak, jako je důležité při psaní o muslimských národech zahrnout dějiny a antropologii náboženství samotného, vyplývá z povahy práce i nutnost opačná, tedy zahrnout takovou literaturu a teorii do interpretací a nepřejímat často nepřesnou terminologii do vlastního textu. Vysvětlení je nasnadě při pohledu do seznamu literatury, neboť zde téměř žádná antropologická či etnologická literatura nefiguruje – ani k islámu, ani k Balkánu. Autorka primárně čerpá z historických a filologických prací deskriptivního charakteru. Přitom islámu a jeho antropologickému porozumění se věnovaly největší osobnosti oboru (např. Ernest Gellner) a i v současné antropologii je islám předmětem intenzivního výzkumu vztahu institucí, rolí aktérů aj. (např. Matthew Erie).

Seznam příloh práce je sice rozsáhlý, ale např. poslední příloha, obsahující fotografie, nemá jakoukoliv strukturu či návaznost na text. Jedná se o soubor s fotkami, aniž by tyto byly popsány, propojeny s textem (bylo na ně v textu odkazováno) nebo měly nějaký doplňující/ucelující informační účel.

Na závěr svého posudku musím zopakovat, že práce samotná a téma, o kterém pojednává, mě zaujali. Navíc poměrně čtivý jazyk autorky umožňuje číst práci více méně jedním dechem. Na stranu druhou, i přes výše zmíněné, si nemohu odpustit zásadní kritiku slabin práce, kterými jsou absolutní absence oborového přístupu – teoretického i metodologického. Práce v tomto pojetí není antropologická či etnologická (slovo antropologie se objevuje jen v názvu oboru a na str. 17 „další velmi zajímavé antropologické publikace...“, slovo etnologie je jen na titulní stránce práce).

Doporučuji proto, aby byla práce buďto obhajována v rámci jiného doktorského studia, anebo byla zásadně přepracována tak, aby autorka prokázala kompetence v teoreticko-metodologickém uchopení tématu odpovídajícím oborovým standardům).

Z výše uvedených důvodů nedoporučuji práci v předložené podobě k obhajobě.

V Praze dne 20.10.2024

PhDr. Adam Horálek, Ph.D.